

Motion till riksdagen

1989/90: Bo247

av Inger Schörling m.fl. (mp)

Bostadsdepartementets budget, m.m.

Allmänna synpunkter

Förutom vissa förbud mot direktverkande el och aviseringar om kommande ändringar av bostadsfinansiering, byggnadsforskning och bostads- och hyresrätt innehåller inte budgetpropositionen för bostadssektorn mycket nytt.

Den etablerade bostadspolitiken har fina rötter i ett socialt och funktionellt engagerat byggande från trettioalet och framåt. Man levde ofta trångt, osunt och osäkert både på landsbygden och i städerna. Funktionalismens genombrott innebar, förutom ett bejakande av en fortsatt industrialisering, även ett politiskt erkännande av alla människors rätt till goda bostäder. Efter andra världskriget och bilismens genombrott har emellertid byggnadsverksamheten antagit groteska former. Totalentreprenader och enorma nybyggnadsplaner skulle möta de bostadsbehov som skapades av den pågående och bejakade urbaniseringen. Landsbygdens samtidiga utarmning bekymrade man sig inte så mycket om. För svenska men även internationella förhållanden har vi i den anonymiserade och storskaliga byggprocessen fått ett fåtal stora byggtreprenörer med en i huvudsak företagsekonomisk betoning av sina roller. De skapade bristerna i bostadsmiljön måste undanröjas genom helt nya bostadspolitiska riktlinjer, något som bostadsdepartementet ännu inte uttalar med tillräcklig politisk skärpa.

Miljöpartiet de gröna tar upp de stora framtidsfrågorna i boende och byggande mot bakgrund av de miljömässiga, sociala, rättsliga och ekonomiska bristerna.

Boendet i ett framtidsperspektiv

Allt nybyggande ska ske utifrån strikt ekologiska krav. Befintlig bebyggelse ska successivt anpassas till alla rimliga ekologiska krav utan att arkitektoniska värden fördärvas. Dessa utgångspunkter innebär framförallt att bostäderna integreras med natur, odling, historisk bebyggelse, bostadsnära arbetsplatser, transporter och avfallshantering.

Bostadsdepartementet tycks ännu inte ha förstått behovet av dessa nödvändiga förutsättningar för ett uthålligt bebyggelsemönster i Sverige.

Ekoby rörelsen

Vid sidan om de stora aktörerna i den svenska byggprocessen har under senare år spridda grupper engagerat sig för att bo och leva på ett miljöriktigt sätt. Engagemanget är i sig en protest mot det urbaniserade byggandets anonyma, storskaliga och torftiga karaktär. Grupper i bland annat Lund och Karlstad har, mot alla odds, lyckats bygga så kallade ekobyar. Exemplet har spritt sig i hela landet. Nu kan man räkna till ett femtiotal ekobyprojekt. En mångfaldig ekoby rörelse håller på att skapas av människor i alla åldrar och livssituationer. Bostadsdepartementet har ännu inte uppmärksammat kraften i denna nya rörelse för människans egen närmiljö.

Vi kräver medvetna satsningar på stöd till ekologiskt byggande. För budgetåret 1990/91 föreslår vi 20 miljoner kronor som nytt anslag till stöd för ekologiskt byggande.

Vi kräver även att de institutionella förutsättningarna för utveckling av ekologiskt byggande etableras i form av professurer i ämnet. Budgetåret 1990/91 föreslår vi 3 miljoner kronor som nytt anslag för tjänster och institutioner.

Storstadsboendet

Trots goda ambitioner att dämpa storstadstillväxten i Sverige, bland annat med utlokalisering av statliga verk, fortsätter tillväxten i ett fåtal storstadsregioner på bekostnad av växtkraften i övriga delar av landet. Detta får till följd att människor helt naturligt efterfrågar allt fler bostäder i storstadsområdena. Till detta bidrar även tidigare hushållsbildning bland ungdomarna, eget boende för f.d. institutionsboende äldre m.fl., skilsmässorna och invandringen. Samtidigt har vi omkring 45 m² lägenhetsyta per person i Sverige, en boendestandard som borde vara tillräcklig om den kunde fördelas bättre än vad som är fallet. Behovet av fler bostäder för dem som redan bor i storstäderna måste dock tillgodoses genom en rad samverkande åtgärder.

För att minska företagsetablering i innerstäderna bör en form av lägesavgift för kontorslokaler prövas. Det är orimligt att fastighetsägarna ska tjäna grova pengar på samhällets investeringar och underhåll av trafikanläggningar m.m.. Lägesavgifterna på kontorslokaler skulle kunna få effekten att en viss "bostadisering" av kontor åstadkommes. Ensamboendet överväger i storstäderna. Det finns både sociala och ekonomiska anledningar att lösa upp det "encelliga" boendet. Olika former av lägenhetshotell och mycket små basbostäder med gemensamt kök, tvätt och dagrum bör prövas i de störstastäderna. Även i storstaden kan ekologiskt byggande och ombyggnad prövas och utvecklas. Grönsaksodlingar kan arrangeras även på små ytor och bidrar till en bättre miljö, både genom skörd och ögonfröjd.

Vi saknar förslag till konkreta åtgärder från bostadsdepartementet för att komma tillrätta med obalansen i bostadsbeståndet. En utredning om införande av lägesavgifter bör genomföras.

Sjuka hus

Problemen med så kallade sjuka hus och en i många fall försämrad inomhusmiljö är ingen ny företeelse. Även om problemen har förstärkts undersenare

år har de varit kända under en lång tid. Det är mot denna bakgrund otillfredsställande att bostadsdepartementet ännu inte kan föreslå riksdagen ett sammanhållet handlingsprogram för att dels undanröja de redan inbyggda bristerna, dels stoppa fortsatt fusk med material och byggmetoder. Vi avvaktar en proposition om sjuka hus som tar upp kända problem och anger hur de ska lösas i alla dess aspekter.

Problemen med radonstrålning måste dock undanröjas med det snaraste. Vi anser att kommunerna måste engagera sig i mätningar för att upptäcka radonstrålning i bostäder; det är inte godtagbart att vänta till dess radonstrålning upptäcks av en eller annan slump. En hög radonhalt är omöjlig att upptäcka vid en aldrig så noggrann besiktning från en presumtiv köparens sida. Däremot kan den medföra mycket allvarliga konsekvenser för köparen. Vi anser att riksdagen bör besluta om skyldighet för säljaren att redovisa radonhalt vid försäljning av bostadshus.

Byggmarknaden

Vi har inledningsvis berört koncentrationen till ett fåtal entreprenörer inom den svenska byggsektorn. En spridning av byggandet till fler och mindre objekt och därmed fler entreprenörer är nödvändigt om en ekologisk balans och närhet till brukarna i beslutsprocessen ska kunna tillgodoses.

Bostadsdepartementet bör utreda möjligheterna att sätta ut begränsningar på varje enskild entreprenad så att kommunerna i sin planering styr mot mindre och småskalig exploatering och så att även små byggföretag kan lämna anbud och ha en chans att få uppdraget.

Arkitektur

En bostad blir inte bra enbart av funktionella och praktiska skäl. Det krävs en sammanhållen och medveten gestaltning av lägenhet, hus och grannskap. Under trycket av det storskaliga byggandet har de individuella insatserna av skapande arkitekter alltmer anonymiserats. Vid en nedbrytning av byggandet till mera mänsklig omfattning, som exempelvis i ekobyar, kommer arkitekten åter som samordnare och gestaltare.

Tillsammans med arkitekternas egna organisationer bör bostads- och planmyndigheter utreda hur arkitekten åter ska kunna inta den helhetsroll han en gång hade.

Självbyggeri

Egnahemsrörelsen, särskilt under trettioalet, uppvisar likheter med nittiotalets ekobyvärld. Den egna och handfasta insatsen i bygget var avgörande för att skapa ett eget hem under dåtidens enkla byggekonomi. Både organiserat och spontant självbyggeri pågår vid sidan om de stora projekten. Självbyggeriet kan ge extremt låga byggkostnader samtidigt som man i självtilliten skapar ett självförverkligande. Såväl det organiserade som det spontana och individuella självbyggeriet bör uppmuntras på olika sätt.

Bostadsdepartementet bör genom boverket utreda möjligheterna att öka och stödja självbyggeriet.

Handikappanpassning, allmänna samlingslokaler m.m.

I flera avseenden är Sverige ett föregångsland vad gäller anpassning av byggnader för handikappade. Fortfarande finns dock ett motstånd även bland centrala aktörer i byggprocessen. I nybyggande finns ingen ursäkt för slarv med handikappanpassningen. I känsliga äldre miljöer måste vi dock vara varsamma så att inte bevarandevärda miljöer förstörs i stället för att vissa undantag accepteras. Insikten om att handikappanpassning ofta ger bättre funktion för alla bör spridas, bland annat genom bättre utbildning för arkitekter och ingenjörer m.fl. i hithörande frågor, så som föreslås i en annan motion av Eva Goës m.fl. (mp).

Stöd för handikappanpassning av befintliga samlingslokaler bör behållas och utvidgas så att bidrag till skäligen kostnader höjs med 50.000 kr. till 150.000 kr. per projekt.

Bostadsfinansiering

Bostadsfinansieringsutredningen har till regeringen överlämnat förslag om stora inbesparingar av bostadssubventionerna, främst genom införande av ett räntelån med skuldutvecklingsgaranti. Förslaget har bemötts positivt men kritiserats av bankerna för att innebära en oetisk inteckning av framtiden, oaktat den föreslagna skuldutvecklingsgarantin.

Vi delar utredningens grundhållning att skapa likställdhet mellan olika upplåtelseformer men återkommer med egna förslag i samband med aviserad proposition i ärendet.

Borätt

Trots goda intentioner i bostads- och hyresrättslagstiftningen har bostaden blivit en handelsvara. Tanken har varit att reglera tillgången på bostäder så att alla i en bostadskö ska kunna få en bostad enligt rimliga önskemål och sociala behov. Bostäderna har dock ofelbart fått ett marknadspris vilket många, tvärtemot de bostadssociala intentionerna, försöker tjäna pengar på att realisera. Om upplåtelseformerna likställs förändras eventuellt efterfrågan på ägande, hyresrätt, kooperativ hyresrätt och bostadsrätt. Dessutom underlättas kanske övergång mellan olika upplåtelseformer genom reglering av priser med lägesavgifter, lagstadgad hembudsskyldighet etc.

En bostadspolitisk debatt behöver föras under det kommande året för att skapa förutsättningar för åtgärder mot avarterna i systemet, bostadssegregationen och de oskäligen vinster för banker och spekulanter.

Hemställen

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen beslutar att under en ny anslagspost anslå 20 000 000 kr. till stöd för ekologiskt byggande.

[att riksdagen beslutar att under en ny anslagspost anslå 3 000 000 kr. till en professur med institution i ämnet ekologiskt byggande.]

2. att riksdagen beslutar att till anslaget B 2 Länsbostadsnämnderna

anslå 5 milj. kr. mindre än vad regeringen har föreslagit eller totalt 60 292 000 kr.,

Mot. 1989/90
Bo247

3. att riksdagen beslutar att till anslaget B 8 Viss bostadsförbättringsverksamhet m.m. anslå 50 000 000 kr. utöver vad regeringen föreslagit för kommunernas uppsökande verksamhet och sanering av radonhus eller totalt 313 000 000 kr.,

4. att riksdagen beslutar att ramen för handikappanpassning av allmänna samlingslokaler skall vara 150 000 kr. per projekt i stället för den av regeringen föreslagna ramen på 100 000 kr.,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av utredningar om ekologiskt byggande, lägesavgifter, arkitektens roll i plan- och byggprocessen och om stöd till självbyggeri,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en bred bostadspolitisk debatt behöver föras under budgetåret 1990/91 under medverkan av samtliga riksdagspartier och aktörer i byggprocessen.

Stockholm den 25 januari 1990

Inger Schörling (mp)

Claes Roxbergh (mp)

Krister Skånberg (mp)

Roy Ottosson (mp)

Kjell Dahlström (mp)

Eva Goës (mp)